

Eliška Krásnohorská:

NA SVÉM

Když roku 1895 byla v Praze národopisná výstava, psal Havel Houška, rolník z Čejkovic, domů své ženě: „Milá Terezko! Děkuji Bohu, že nedbaje útrat dojel jsem na tu výstavu, abych zde pro naši obec získal poučení. Ta radost, ženo, s jakou úctou a chloubou se tady ukazuje vše, co uměl a udělal ten dříve opovrhovaný, že prý hloupý venkovák i jeho panímáma a dcerka! Jak se tady uznává a velebí všecko to naše i našich předků selské mozolení a ta naše láska k domovu a k jeho půdě! Vše, co si naši předkové vlastním vtípem vyrobili k dílu a k radosti své, jest tu na odiv, a lidé se na to dívají, jako by se modlili. Jsou tu naše světnice se vším i se selkami jako živými, chaloupky, i se starým dudáčkem opravdu živým, který hraje dle starodávné noty. A pyšní páni, kteří námi dříve pohrdali, teď se s námi přátelí a námi honosí. Jen ať Bůh dá, aby to přátelství potrvalo, když nám tak ukázal cestu k štěstí naší otčiny! Ta cesta – to je svornost a přejnost, práce a poctivost, tak aby každý dobře a věrně dělal, k čemu má hlavu i srdce a ruce.“

Za tři dni, když se Houšek domů vrátil, přivítala jej žena Tezeza, čtyřletá dcerka Jenička a dvouletý Prokůpek, chudáček slaboučký se skrčenýma nožkama. Však byl tu ještě v kolébce malý kříklounek, jehož tu dříve nebylo. Tatík jej políbil řka: „Vítám tě, synečku, malinký nový Čechu! Ženuško, aby byl hrd na svůj selský rod, dáme mu jméno Přemysl!“

„Dobře tak, tatíku!“ řekla žena, „ale druhé jméno mu dáme, jako Prokůpkovi, po tobě: Havel, aby to byl také Havlíček.“

Tak bylo novorozeně pokřtěno ve Chvojčících, kde byla fara. Kmotrem byl mu devadesátiletý starouš Macík, kdysi zámožný a teď nejchudší občan zdejší, jenž bytoval pod střechou

staré chalupy za vsí na porostlině, kde se říkalo na Schovávačce. Houškové vždy žádali ke kmotrovství lidi nejchudší, aby se nemyslelo, že jdou k bohatším k vůli dárkům „do peřinky“; naopak sami obdarovali kmotra neb kmotru šatstvem ještě dobrým; tak i Macík šel na křest malého Přemysla Havla Houšky po dlouhém čase zas v neděravých botách a v slušném šatě.

Tatík Houška toužil se podělití o krásné dojmy pražské se spoluobčany. Ty, které se patřilo pozvati, sezval tedy k „zelenému stromu“ na skromné pohostění po křtu a promluvil k nim srdečně, co viděl, slyšel a si myslil na výstavě. „Neznali jsme se, my venkované, teprve Praha nás seznámila. Každá krajina i dědina tam vyložila, co nelepšího měla zachováno a co ten český národ má ve svém lidu pěkného; my, jako bychom ani k národu nepatřili, nedbali jsme a pronedbali; škoda! Také jsme z dobrého jádra českého, ač nedaleko k nám z Rakous a leckde okolo se dost přiněmčilo, – leccos bychom tu měli svého, pěkného, ale na výstavu je zmeškáno.. Jen aby nás nevystavit někdo jinak, v novinách k naší hanbě...“

„Cože, k naší hanbě?!“ rozdurdil se obecní starosta Fousek. Houška opatrně pohlédl na starouše Macíka, jenž unaven chůzí ke křtu a nezvyklým na pitím, za stolem usnul. „Než se děda probudí, mohu mluvit,“ pravil Houška. „Nechtěl bych, aby někdo vypodobnil Čejkovice asi takhle: mafii tam poctivého devadesátáctníka, který tam před padesáti lety byl váženým rychtářem. Ale když mu osud vzal děti, vnuky a všechn majetek, nechávají ho tamhle na seníku na Schovávačce přespávat z milosti přivandrovalé Němkyně Fišerky, třebaš o hladu –“

„Pomalú, Houško!“ ohradil se Fousek; že Macík sestárnul, osiřel a zchudl, můžeme my za to? Že o hladu? Koukněte naň, jest živ a zdrav; a kdo jej živí? My, jen my.“

„Ale přec je to jen almužna,“ řekl Houška. „Jste k němu dobří, vím to. Ale udělejme si pořádek, aby nedostával někdy víc, někdy nic. Ujednejme, co mu kdo bude dávat, a určíme lhůty. Naše ženy ať po přehrších peří mu seženou nějakou tu duchnu; Fišerce dáme trochu dříví, ať ho nechává spát v komoře a přihřívát se za dne v její sednici.“

„Tam on, beztoho pořád vězí a kutí; přisluhuje jí při všem z vděčnosti za to, že mu již kolikrát vyhnala z těla nemoc svým kořením a svým zařikáváním. To víte, že ona lidem pomáhá. A děda jen, jen kyne.“

„Ať je tedy dlouho živ a zdrav!“ dodal starosta Fousek. „Umluvíme se na všechno, až se sejdeme v radě.“

Potěšením zjařen pravil Houška: „Když již jsme v tom, dopovím všechno. Hled'te, sousedé! Mysleme si, že by na té porostlině za vsí stála „Schovávačka“ jiná než pro tu Němkyni, útuleček – dejme tomu – pro tři, čtyři staré, chudé spoluobčany, – malý, čistý domůvek pro – pro koho? Ví jen Bůh, koho čeká bída. Macík také nevěděl... Sousedé, tu „Schovávačku“ koupit, opravit, snad přistavět, vydržovat ten domůveček novou přírůzkou z našich kapes... Nu! Nebyla by to pěkná náhrada za výstavu?“

Fouskův obličej se rozsvítil jako lampa. „To máš, holečku, dobrý nápad! Ale zrovna jako bys jej vzal z mé hlavy! Dávno přemýšlím, co bychom udělali, aby ti ve Chvojčí popukali zlostí! Ono se to tam napačuje, že to má faru, že to má školu, kam naše děti lezou přes kopec. Počkejte, Fousek vám ukáže! Chudobinec budou mít Čejkovice, jako v městech! To bude jinačí pochlebení, jářku! – Jenom té Fišerky nějak se zbavit, a ta bouda na Schovávačce aby přišla do prodeje!“

„Promluvil bych s Fišerkou, umím trochu německy,“ hlásil se Cihlář Šejnoha. „Ale cihly na přestavbu přec koupíte ode mne, ne od Nováčka?!“

„Ty – s Fišerkou? A k čemu pak jsem v obci já?“ pokáral jej starosta. „Ani nevíš, že Fišerce to hnízdo nepatří, ta je tam jen z Bůh ví jakých ohledů majitele Němce a fabrikanta u Nových Hradů – má nějaké po čertech německé jméno, – aha, Břecandl. Sám s Fišerkou promluvíme; či potřebuji jiného?“

Začínalo býti sousedům do hlav horko; dobře, že starosta vá si poslala pro starostu, a po něm se zvedli ostatní, připili ještě novorozenci na zdraví, aby vyrostl Čejkovickým k chloubě a slávě, Chvojčinským a ostatním na vzdory a k závisti; v té náladě se odebrali do svých domovů.

Zachmuřen odcházel Hlouška. Takový ohlas u spoluobčanů nalezlo jeho nadšení?! Místo svorného přičinění o blaho domoviny jen sousedská žárlivost? I zjištěná hned starost o prodej cihel...

Ulevilo se mu teprv, když vkročil domů. Žena klidně dřímala, malá Jenička ji hlídala kolébajíc nového bratříčka; v koutku na zemi si tiše hrál dvouletý churavý Prokůpek, zkřivené nožičky nataženy před sebou, usmívavě hledě na tatíka velkým, modrým očima. „Jaké by to hezké klouče bylo, kdyby – –“ pomyslně si otec, políbil hošíka na čelo a přistoupil ke kolébce. „Můj Přemyslíčku! Můj Havlíčku!“ šeptal skloněn k děcku, „tebe se nechytí chtivost a pýcha světská, ty budeš upřímně milovati svůj domov jako já; vid', ty budeš svůj a žítí budeš pro svoje, ty můj pacholíčku, jedináčku.“ Tu se zarazil a vážně si pomyslně: „Jak nespravedlivé jest srdce – i to otcovské! Všecko má láska se hrne k synkovi zdravému a krásnému a málem by zapomínalo na toho nešťastníčka! – Ale to nesmí býti! Nechci a nebudu nadržovati Přemyslovi, nevycho-

vám si z něho pánovitého svéhlavce! Přísným budu k němu, aby byl užitečným člověkem a žádným, platným občanem i Čechem.“ To si slíbil a to zachovával.

Uletěly roky – Přemyslovi nastal čas školní. Jenička byla o čtyry ročníky před ním, a Přemyslík s umíněností tvrdil, že by mu dostačila za učitelku, tak jako staršímu Prokúpkovi, ale dostal od otce jen odpověď: „Do školy musíš – a dost!“ – „Když Prokúpek nemusí, proč já?“ durdil se malý nezbeda. – „Víš to,“ přísně vykládal otec, „že Prokúpek má příliš slabé nožky a nemůže denně přes kopec. Ale podívej se, jak je pilný a moudrý; sám si hraje, pořád si něco kutí, nikoho nezlobí. Za to ty zdravý bys chtěl jen zahálet, na pastvě škádlit dobytčata, vybírat hnízda a s kluky se prát. Co chvíle jsi z pastvy ten tam, nikdo neví kam. Takhle z tebe nebude ani Přemysl, ani Havlíček.“

Kam se z pastvy ztrácíval? Tatík sám jej zavedl tam, kam jej to pak stále lákalo. Houška kdysi navštívil kmotra Macíka a vzal chlapce s sebou. Od té doby stala se chalupa na Schovávačce Přemyslovi skutečnou schovávačkou. Ne snad že by tam byl odbíhal za kmotrem, ale vábila jej tam Fišerka i její sednice, jež se skoro podobala čarodějnické kuchyni.

Snůpky rozličných bylin sušily se na šňůrách, nad velikými, černými kamny; pytlíčky a balíčky s něčím ležely na dvou policích mezi množstvím lahviček a ovázaných hrnčků s mastmi, kapkami a jinými lektvary, div že si to bába všecko pamatovala. Přicházeli k ní cizí lidé přesporní, ponejvíce Němci, i známí z Čejkovic a okolí. Fišerka radila a léčila, podkuřovala a zaříkávala, ale také karty a sny vykládala. Jeden Němec, Gimpl jménem, nepřicházel pro radu nebo proroctví, nýbrž občas Fišerce něco přinášel; Přemyslovi se zdálo, že jsou to peníze a že ten muž při tom často říkal jméno „Bre-

čandl“. Fišerka měla za to, že jednání s jejími návštěvníky důstojně se má dít mezi čtyřma očima; proto schovávala Přemyslíka za červenou, strakatě květovanou plachtu u své postele.

Češtinu Fišerka zle drmolila, ale uměla to obrátiti ve svůj prospěch u Čechů. Vyčetl-li jí někdo, že se neosvědčilo její proroctví neb její rada, vymlouvala se: „Vy mi nerozuměli, a když já neumět česky a vy neumět německy, je chyba a splete se a já za to nemůže. Musí se naučit německy.“ A Přemysl dychtivě lupal německá slovíčka.

Však ještě něco jiného lákalo jej na Schovávačku. Prolézá je zvědavě všemi kouty od střechy až do podzemí, našel ve sklípku v pytli zabalený, neznámý předmět, a když do pytle rukou hrábl, zabrnkalo to. „Ono to hraje!“ zaradoval se, vytáhl vábivý nástroj a brnkal naň oběma rukama s nezkcrocenou chutí, až se pojednou otevřely dvěře, v nich Fišerka tu stála udivena i hrozivě zvolala: „Co to za kočičina?“

Přemyslovi zdřevěněly prsty. Čekal uleknout, bude-li zle.

„Ty kluk darebná, ty vyčenichat moje harfa?“ plísnila jej. „Opovaž se někde vybřepat, že já mít harfa!“

„To je harfa? Na takovou hrál král David?“ zajásal klučina. „Mlčíš!“ okřikla jej, ohlédla se bázlivě a přibouchla sklepní dvěře. „Kdyby to slyšet Macík – a povídat – že já – já – Ty kluk jeden, jestli ty muknout, hubu ti zašit šídlem, až krev poteče – Ty musí mlčet, sice tě trestat nebe hrozně, slib honem, že mlčet! Nebo tě do všech pekel – –“

„Slibuji vám, že nikomu nepovím o vaší harfě!“ honem jektal ustrašen.

„Tak! Pánbůh tě slyšet, a zle ti bude, jestli ty muknout.“

Hoch nechápal, ale sliboval tolikrát a tak pěkně, jak bába chtěla, neboť dětinsky věřil, že Fišerka má jakousi čarodějnou moc, aby se hrozby její splnily.

Fišerka bývala kdysi harfenicí i prošla dobrodružně kus světa i jeho hospody. To bylo v mládí. Ale k šedivým vlasům se ono řemeslo již nehodilo; lépe svědčila stařeně pověst moudré ženy, a odhalením její veselé minulosti bylo by jí ubylo vážnosti u lidí i výdělku.

Však stará láska prý nerezaví; tak Fišerčina láska k harfě nevytizela jí dosud ze srdce. Nejen že dovolila chlapci, aby si častěji zabrnkal ve sklípku, odkud nebylo ven slyšeti zvuků tak slabých, ale jala se trošek po trošku sdílet se s ním o to ubohé maloučko, co sama na harfu kdysi uměla a ještě úplně nezapomněla. Později pak, když hoch byl větší a chápavější a Fišerka zpozorovala, že se naučil dost rozuměti její výmluvnosti německé, vykládala mu snáze a ochotněji nejen o hrani na harfu, ale také o tom širém, velkém světě, který proputovala s harfou za mladých svých let, ba vzpomínky ty ji rozjařily kdysi tak, že Přemyslovi zahrála a zazpívala nějakou německou písničku, jindy druhou a třetí i více jich. Byly to německé odrhovačky hospodské, jejichž slova byla hochovi záhadna, ptal-li se jí, co znamenají, říkala mu: „Až ty bejt větší a víc umět německy, pak já ti povědět.“ Jindy zas si po chraplavém zazpívání pochvalovala: „Holečku, když já zpívat tu písnička jindá, já bejt hezká holka a líbit se!“ Když se otázal, kde všude byla ve světě, řekla mu: „To povídat nemůže, jak ve světě daleko a hezky, když ty málo rozumět německy a zalezlý jenom doma; všichni tady na vsi jen za pecí a nevědět nic, jaký je svět a v něm živobyť.“

V dětinské mysli hochově se ujalo přesvědčení, že musí růsti, uměti německy a poznati svět, aby se stal chytrým a šťastným. Rostl věru dost a rychle, také léta ubíhala rychle; o němčině myslil, že v ní znamenitě pokračuje a nevěděl, že od Fišerky přijímá sprostý způsob mluvení plný zkomolenin

a chyb; věru nemluvila „jako kniha“, ale hoch si přál uměti tolik jako ona!

Však ještě něčeho jiného, krásnějšího si přál od své mistryně: aby jej naučila hrát na harfu tolik, že by mohl s tím do světa a poznati jej. Byl by chtěl, aby jej Fišerka učila hráti z not. „To já dávno zapomenout, já už hrát jen tak na paměť,“ řekla mu. A on se ve sklípku s harfou mozolil, až měl od strun prsty otlačené a někdy do krve odřené; krom německých popěvků, ke kterým si průvod na harfě okoukával dle jejích prstů a jaksi taksi po ní pobrnkával, pachtil se, aby také dovedl si provázeti domácí písničky české. Marně se hrabal ve strunách, aby to šlo s nápěvem nějak dohromady, i myslil si, kdyby znal noty, že by to pak šlo dobře.

Dodal si odvahy, a poprosil otce, aby se směl učit u pana učitele Koláře ve Chvojčí noty znát. Tatík Houška se sice divil, co to hocha napadlo, ale pak si pomyslíl: „Snad si lépe oblíbí školu, uvidíme.“ I řekl mu: „Nu, dám ti tedy těch několik korun měsíčně. Ale přistihnu-li tě ještě jednou, že přivážeš na pastvě dobytčata ke stromům a utečeš kdo ví kam, hned bude po notách a po muzice.“

„Vždyť jen na chvílku někdy zaběhnu na Schovávačku, podívat se na kmotra Macíka, jak se mu vede,“ napolo dle pravdy a napolo lživě se vymlouval hoch, jak se často vytáčel i Jeničce, jež na něj nejvíce dávala pozor a přezvídávala u kmotra, bývá-li tam Přemysl. Slýchala, že tam byl.

Kmotr arci nevěděl, že Přemysl po každé kratičké návštěvě u něho zmizí ve sklípku, a Fišerka ho neprozradila, protože by byla tím prozradila také svou harfu. Zvuky její nepronikaly podlahou do komory; ostatně byl kmotr skoro již úplně hluchý a nejraději se zahrabával až po uši pod svou duchnu. Ale již za krátko stala se mu země duchnou, pod níž jej za-

hrabali, když bylo Přemyslovi devět a jemu devět a devadesát let. Se ctí provodili jej čejkovičtí k poslednímu odpočinku – k poslední schovávačce na této zemi.

Na cestě z pohřbu přikročil učitel Kolář k Houškovi. „Musím vám povědět o vašem hochu. Nemohu říci, má-li trošku hudebních vloh, ale valně to asi nebude. S notami by to pomaloučku šlo, ale sluch! Ten, se mi nezdá. Mám doma jen housle, a na těch nemohu s hochem poříditi nic. Nejsem tak nesevdomitý – nevyhazujte peněz, já hochu učit nemohu.“ Přemysl to slyšel a div nevykřikl. Odběhl zatínaje zuby i pěsti; hněvem přehlušoval svou lítost.

Houška, pověděv Přemyslovi rozsudek učitelův, doložil: „Nermuť se proto zbytečně. To marné hraní by tě jen trápilo. Dělej něco užitečnějšího, budeš z toho mít lepší potěšení.“

Bál se Houška, že nezdar ten zoškliví Přemyslovi učitele i školu, ale pozoroval, že hoch spěchá rád a horlivěji do školy než jindy. Proto mírněji promíjel i jeho toulky, když mu Přemysl tvrdil, že se nejraději učí o samotě; ale čemu a kde se učí, nepověděl.

Jako každý pouze domnělý talent, čím méně jej uznávají jiní, tím vášnivěji oceňuje se sám, i Přemysl věřil, že vynikne vzdor na vzdor učiteli Kolářovi a bříňkal do strun rázněji než jindy. Ale doma mlčel.

Mlčel nejen o harfě, ale též o tom, co jej silně vábilo do školy. Byli to čtyři němečtí spolužáci, kterých si dříve nevšímal, dokud hovorům jejich pramálo rozuměl; ale po letech cviku u Fišerky jej Němčící velice zajímali svými hovory o žití panském i polopanském, o divadle, o nádherných zábavách a hostinách, koncertech a triumfech slavných umělců. Byli všichni z blízkého velkostatku Hejnavy či německy Heinau, jehož majetník, poněmčilec Bartha von Erlenbach, dosazo-

val si na něm jen Němce, jejichž děti chodily do Chvojčič do školy České, „dokud německé tu není“, jak s důrazem říkával. Dolfi Traube hajného, Sepl Unkraut baštířův, Franci Rettich pokladníkův a Fric Bokk, syn panského správce, byli Přemyslovými spolužáky v třídě. Výrostkové ti se českým chlapcům rádi pošklíwali, ale jakmile si Přemysl na ně již troufa s němčinou obrátili a vymyslili si něco jiného. Lichotili mu a chlubitvým, často prolhaným žvástáním jej podněcovali, aby také co nejvíce žvástal. Jeho kostrbatá, po Fišerce silně přisprostlá němčina je obveselovala tak, že i doma napodobováním rozesmávali členy svých rodin; a když se jim v slabé chvílce podřekl, že umí hrát na harfu, naučiv prý se počátkům od potulného harfeníka umluvili se, že si z toho Čecháčka ztropí ještě notnou švandu, než se s ním rozejdou, neboť byli všichni již v posledním školním roce.

V nedělní odpůldne přede žněmi přišli Fric Bokk a Franci Rettich přes kopec do Čejkovic a zastihli Přemysla s otcem na dvoře. Německy pozdravili a německy cosi mluvili, nejvíc mluvkva Franci, malý zakrsalý a ve škole opozdilý zrzounek, jenž byl z hejnavských Němčů nejstarším, ale také nejsmělejším podnikatelem všelikých kousků a na základě autority svého stáří, jímž své kamarády předstihoval o více než tři léta, počínal si vždy jako hlava a mluvčí ostatních. K Houškovu podivu Přemysl, odpovídaje jim, sekal tak hbitě němčinou, až otec žasl. „Co ti hoši chtějí?“ ptal se synka, jenž mu vyložil, že panský správce Bokk v Hejnavě vzkazuje, aby Přemysl jako spolužák jeho syna Frice přišel na dnešní domácí zábavu, kterou se v jeho domě vesele oslaví Fricovo propuštění ze školy. Dal otcí s Pánembohem, a již hoši velkými kroky chvátali k Hejnavě.

U panského správce okouzilo Přemysla vše: nezvyklá nádhera bytu, chutná svačina, i společnost nejen hochů, však i děvčátek a slečinek, ba i paní a mladých i starších pánů z panství. Všichni si nápadně všímali Přemysla, jakoby on tu byl hlavní osobou. Všichni s ním hovořili, každé jeho odpovědi se usmívali – a on nevěděl, že si tropí, posměch z jeho fišerské němčiny a z jeho rozpaků. Hrál se na piano, zpívalo, deklamovalo a tleskalo se. Pak ale Franci s počouchlým úsměvem odkudsi přitáhl harfu a zařekl: „Náš český host Přemysl nám zahraje a zazpívá. Je to budoucí slavný umělec a my jsme jeho první publikum; on nám zahraje na harfu. K vůli tomu vzácnému požitku jsem si na dnešek vypůjčil od hospodského „u lišky“ královský tento nástroj z pozůstalosti jeho nebožky tety. Tak spust', Přemysl, spust'!“ A čím více se Přemysl rděl a zajíkal, čím zmateněji breptal svou směšnou němčinou, že se stydí, že neměl ani učitele, tím více se panstvo páslo na jeho trýzni, až mu pan správce domluvil: „Vždyť jsme tu jen po domácku! To ještě není veřejný koncert! Žádný umělec nespadol hotov s nebe a mnohý virtuos mívá také trému. Hle, napij se na kuráž!“ Podal mu skleničku vína, hochovi vjelo do žil horko, i sáhl do strun. Zazpíval neuměle písničku českou a odrhovačku německou, s průvodem bídně neladným.

Nepozoroval, že v hlučném tleskotu se tutlá smích. Byl ohlušen a opojen slovem: talent! talent! ozývající se v hluku kolem něho; chápal jenom, že mu veselá společnost projevuje uznání, i klaněl se vděčně za tolik pochvaly. Večer došel domů pozdě, s hlavou omámenou.

Ráno zaspal. „Pospěš,“ napomenula jej Jenička, podávajíc mu snídani; „musím také běžet na pole, rodiče tam jsou již

aspoň hodinu. Prokúpku, dobře hlídej, a kdyby bylo třeba, pošli pro nás Černouše!“ Černouš byl hlídací pes.

„A co ty záplatuješ maminčinu sukni?“ se smíchem se podívil Přemysl, připíšeje mléka k chlebu.

„Toho si všímáš teprv dnes?“ také se divil Prokúpek. „Vždyť látám a šiji pořád, Jenička na to nemá kdy, ta pracuje jak čeledín. Ach, kdybych já mohl na pole! Ale aspoň tou jehlou když mohu pracovat a Jeničku zastat. Tatínek mě dá na krejčovinu. Těším se na to, šiji rád. A což teprv, kdyby se mi ty nohy trochu zlepšily, abych mohl šíti na stroji!“

Když doběhl Přemysl pak na pole, stál tam s tatínkem Houškou obecní starosta Šťastný, svak a přítel Fouskův a s nimi onen Němec Gimpl, který Fišerce přinášival od Brečandla peníze. Starosta držel v ruce otevřené psaní a kroutil nad tím hlavou. „Pojď sem, Přemysle! Budeš-li ty snad rozumět, jak nám pan Gimpl vykládá smysl toho psaní?!“ A Gimpl svou němčinou, která se Fišerčině značně podobala, vykládal: „Pan Bretšnajdr píše, že Schovávačka nyní na prodej, dokud jí Fišerka potřebuje za příbytek; ale pán by jí třebas hned dal výměnou za kus toho pozemku vedle ní, kde by mohl vystavět obydlí nové.“ Přemysl to po něm říkal česky a Gimpl šel svou cestou dále. „Tys chlapík, hochu!“ pochválil jej Šťastný a řekl Houškovi: „Nám starým přec jen ta němčina chybí; jsme bez ní jako prodáni.“ Houška přisvědčil: „Žel Bohu, potřebujeme jí jako své zbraně. Mně se ten návrh na výměnu nelíbí.“ „Mně také ne,“ přisvědčil Šťastný; „ale musíme přece s komisí na Schovávačku, abychom ohledali barák i pozemek. Mnozí v radě budou však chtít koupit raději bez peněz, za kus kamenité porostliny.“

Když odešel, řekl Houška Přemyslovi: „Divím se, jak rozumíš německy. Ale s těmi hochy z Hejnavy raději nic neměj; nechod' mi již mezi ně, nelíbili se mi včera.“

Proč bych se při nich v němčině necvičil?“ hájil se Přemysl; „sám jste, tatínku, před chvílí řekl sousedu Šťastnému, že němčina jest nám potřebna jako zbraň!“

„Řekl jsem to, pravda!“ odvětil Houška, „ale tys se včera těm panským Němčikům nebránil tou zbraní, šel jsi s nimi jako s kamarády, ačkoliv jsem dobře spozoroval, že se ti pošklíbají, tvé jméno schválně hyzdí: Pšéémysl, Pšéémysl a patrně si z tebe šašky tropí. Nedej se obalamutit jejich nalíčenou láskou! Můj dědeček říkával přísloví: „Jak se had na ledu hřeje, tak Němec Čechu přeje.“ S tím otec odešel.

Ale Přemysla hrálo ještě včerejší lichocením německé společnosti. Zatoužil pochlubiti se Fišerce, hodil kosou a pospíšil na Schovávačku. Jeničku a matku zůstavil na poli v tuhé práci samotny. Aby nezapomněl, pověděl Fišerce nejdříve o Gimplovi a o nastávající komisi na Schovávačce.

„Komise!“ zamrzela se Fišerka. „Když komise, to musí harfa pryč!“ Přemysl leknutím vyjíkl. „Neplaš se, hloupý,“ okřikla jej; „místa je jinde dost. Víš, tam u pěti borovic je kaplička, zděná, s dveřmi. Ponocný Vokoun tam čtyřikrát do roka rozsvěcuje lampu, jak určil pobožný zakladatel. Uvnitř je oltáříček, za něj se harfa vejde a nikdo ji neuvidí. Tam můžeš k harfě, kdy chceš. A kdybych já; chlapče, odešla se světa, ta harfa je tvá, ale musíš mlčet, aspoň co budu živa, sice bude s tebou zle, pamatuj si to!“

Za čas šířily se v Čejkovicích slechy, že v lese za kapličkou straší nějaký duch, který v houšti opodál cesty o půlnoci brnká na struny. Mnozí se báli, jiní se smáli. Jeden se nebál, ale hlasitě zasmál, když ducha opravdu zaslechl. Byl to Šťastného

syn Vojtěch, student právník, který přijížděje na prázdniny domů, šel tudy od nočního vlaku ze stanice dráhy. Byl znatelem a milovníkem hudby. Prodral se od cesty houštím, až spatřil ducha. Duch ulekl se člověka a padl na kolena. „Kýholi šlaka, chlapče! podivil se Vojtěch; „vždyť tys Houškův Přemysl!“

„Pro Boha vás prosím, pane studente, neprozradte mne!“ žebrovitě jekal chlapec.

„Neboj se, hochu, takový mizera nejsem, abych ti ublížil k vůli hlouposti, kterou jsem před desíti lety zrovna tak prováděl. Tohle je harfa Fišerčina, znám ji a Fišerku také. Lákávalo mě to za dne od práce a v noci od postele, abych si zabrnkal, třebaš v lese. A Fišerka ti snad také vynutila hrozitánský slib, že jí neprozradíš? Vid' že?“

„Jak to všechno víte?“ žasl Přemysl.

„Inu, kdo v té peci bývá –“ zasmál se Vojtěch. „Ale ty, chlapče, brnkáš tuze, tuze chybně; přijď ke mně, vyzkouším tě, máš-li přece snad kousek vlohy a hudební sluch. Mám doma jen, kytaru, ale to stačí. Chceš?“

„Ba tu ze rád! Tak rád bych se vycvičil v hudbě dokonale!“

Ale zkouška u Vojtěcha, třikrát při kytáře opakovaná, dopadla špatně. Student shledal, že chlapci chybí hlavní podmínka – jemný hudební sluch. Řekl mu chlácholivě: „Vždyť i já také jen pro svou zábavu hudbu pěstuji, povolání mám jiné a jsem při tom šťasten. Umělcem nebudeš.“ Přemysl odešel, krotě lítost a hněv. „A to mi říká Čech, soused, přítel!“ bouřilo to v něm výčitkami. „Němci mě povzbuzují, ale naši?“ Byl rád, že si jeho chmurné nálady při práci nevšímal otec, maje starost o poradu k vůli Schovávačce, která se v těch dnech měla odbývat. Starosta Šťastný si přibral jako rádce syna svého Vojtěcha, právníka. Však žel! Porada se obrátila v prudký rozpor. Bývalý starosta. Fousek – s většinou souse-

dů – mínil, že peníze jsou přec jenom peníze, a škoda ba hřích vydávati je zbytečně, ale že dostati za capart kamenité porostliny dost dobrou chalupu bez haléře vydání, byla by koupě výhodná, jako zadarmo. Starosta Šťastný pokukoval po synu doktoru, jako by jej vyzýval na pomoc. A skutečně se Vojtěch přihlásil k slovu i mluvil takto: „Nedejte se, vážení občané, ošáliti úsporou nějaké tisícovky. Nevydávejte cizákům v moc ani pídě půdy! Nešťěstím jest každá hrouda našinská, na kterou cizák si došlápne. Nedůvěřujte Němci, že by k Čechům chtěl býti přejný a štědrý; vždyť chce český živel jen udolati a vyhubiti. Váš Bretšnajdr chce raději kousek místa než peníze, a vy nevíte proč? Chce do české dědiny vraziti německý klín, jak to jinde dělají! Celou německou osadu by vám zde uvelebil! Myslíte, že mu jde o Fišerku? Má k ní snad nějaké závazky, že se tak o ni stará; ale jde mu o poněmčování obce, chce tu být domácím pánem, nasadí vám tu německé poštivače, ti budou vydělávati české peníze, vymáhat německou školu pro své děti, vnucovat vám německou řeč, německé jednání, budou mít mocnou podporu z Vídně budou vám poroučet, vás odstrkovat, zkracovat, tupit, nad vámi pánovat!“

„A to za naši lakotu, sousedé!“ horlivě mu přisvědčoval Rouška. „Slyšte, nešetřme hrstky peněz! Vykupme se poctivým grošem z břemene té německé schovávačky, nedejme ani pídě půdy Němci db rukou, ať nám tu nevyroste německých schovávaček jalo hub po dešti! Vojtěchová pravdu –“

„Ale obec nemá peněz,“ křikl mu do toho Fousek. „Vid, starosto, že jsi mého mínění?“

Tolik rozuměl Přemysl, poslouchaje pod oknem. Pak se smísily hlasy v pustou vřavu, ze které pochytil jen návrh otcův, aby, když obec není při penězích, občané pomohli dobrovolnou

půjčkou. „Půjčkou na věčnou oplátku?“ křičelo se. A hochovi se zdálo, že se porada rozuteče bez výsledku, pročež raději dříve utekl sám.

Porada se nerozutekla, ale také se na ničem neusnesla. S těžkou hlavou, plnou starostí, vracel se z ní Rouška. Měl syna Prokúпка v Jiříčkách u sedláka rozhlášeného tím, že výborně napravuje zlomeniny a zkřiveniny údů, a měl si proň již dojeti; s obavou pomýšlel, bude-li Prokúpkovi opravdu pomoženo a co to bude státí peněz. Měl dceru Jeničku tak rozumnou, dobrou a pracovitou, že těžko si pomyslití, kterak jí v hospodářství nahradití, až se provdá na přespólní statek za Toníka Kavku, a nesvědomitým by přec byl otcem, kdyby bránil jejímu sňatku se spořádaným hochem, kterého má ráda.

A syn Přemysl očividně má jiné myšlení a choutky než rolničtí s láskou na otcovském lánu; nuže, kde ten stateček nalezne řádného hospodáře, když Houška i žena jeho začínají stárnouti! Prokúpkovo léčení nedá mu síly více než na tu krejčovinu.

K tomu Houška sám dal se strhnout nadšením, že navrhl dobrovolnou půjčku, a dojde-li na ni, bude čestně nucen upsatí slušnou částku ostatním pro příklad...

Přemysl znal to vše a v tom i všecko nemožnost, aby se dostal na cestu k svému bláhově vysněnému cíli. Jen kdyby mohl uniknouti z té domácí tísně, ach! – do Prahy, o níž otec stále ještě vypravoval, jak si tam nejpřednější lidé váží schopností venkovanů... tam snad by se někdo ujal jeho talentu.

„Hochu, řekni mi přece, co tě hněte?“ řekl mu kdysi otec, „dlouho již tě pozoruji, že se do práce jen nutíš, že tě netěší a že máš nějaké těžké myšlenky. Co ti chybí?“

„Řeknu to tedy, když chcete,“ odpověděl hoch. „Mně se stýská zde pořád doma, chtěl bych vidět kousek světa, a když povídáte tolik krásného o Praze...“

Připomínka ta Houšku dojala. Praha byla jeho starou, nikdy nehasnoucí láskou, pročež měkce odpověděl synkovi: „Ano, hochu můj, Praha jest velebná a krásná i mám na ni upomínku jako svatou. Užil jsem toho štěstí, že jsem ji mohl poznati, jen tra maloučko dní, ale věř mi, v duši ji nosím pořád a myslím, že bych ani nemohl tak opravdově milovati svůj domov a svou otcínu, kdyby mi nebyla Praha celé srdce navždy vyhřála. Jakž bych toho nepřál i svým dětem? Sám si přeji, Přemysle, abys uviděl Prahu. Uvidíš ji! Jen, milý hochu, ještě měj trpělivost, až mi bude možno... Teď nemohu! Jen sečkej, nenáhli...“

Přemysl čekal, pracoval a měl trpělivost, ale pochmurnou a hořkou. „Tři léta vzdělávám již jen hroudu, – sebe nic...“

Měl-li někdy zvláště přeplněné srdce a mohl-li uniknouti z domova i z pole, zatoulal se do samot a přál si, aby mu vítě všechny trudné myšlenky vymetl z hlavy.

Při takové toulce lesní vyrušil jej kdysi nezvyklý šramot. Hřčení kočáru blížilo se cestou od Hejnavy, a než se toho nadál, byl tu pár bujných koní a na kozlíku – ejhle – bývalý spolužák Dolfi Traube, syn hajného.

„Na, servus, Pšéémysl!“ vřískl známý hlas s kočáru, kde v uniformě vojenské a s navoskovanými vousisky se šklebil Franci Rettich, kývaje rukou a volaje velitelsky: „Zastavit!“ A malá postavička jeho se hrdě vypíala.

„Pšéémysl, dost dlouho jsem tě neviděl a přece si tě ještě pamatuji! Nepoznáváš mě? Ty dosud miluješ harfu? U kterého mistra se učíš? Či jsi již umělcem a virtuosem?“ – „Nepo- smívej se mi, Franci. Víš, že ze mne nebude nic jiného než

sedlák. Otec mě k hospodářství potřebuje, a opravdová potřeba se neptá, co by se mí líbilo či nelíbilo.“

„Ty – sedlákem?“ vráskl Franci; „to by byl skandál. Tvůj otec je barbar, nutí-li tě k tak všední dřině, k sedlačině, tebe, takový hudební talent! To se nesmí tak nechat, věčná škoda by byla tvého nadání! Na mou čest –“ A již ujížděl kočár dále. Pitvorný vojáček v něm i ramenatý Sepl na kozlíku se chechtali.

Nenadálé to setkání silně vzrušilo Přemysla. Ačkoli věděl, že Franci jest mluvka, jehožto řeči nestojí za valné povšimnutí, přec jen mu pověděly, že všem; těm Němčíkům hejnavským jest dopřáno, aby si zvolily povolání dle náklonnosti a vlohy. „Jiní všichni, jen já ne!“ Ta myšlenka jej nyní bolívala při každém kroku a hnutí. A žvastavé ony lichotky, kterými si Franci ztropil s ním zase starý žert, přece jej sváděly, aby znova zaplanul vírou ve svůj talent.

Za nějaký den, když spatřil cestou přicházejícího muže známé podoby, skoro nevěřil očím, že jest to Němec Gimpl, neboť co ten by chtěl na Houškově statku? Ale byl to vskutku on. Vkročiv do dvora volal na překvapeného Přemysla: „Nech teď pluhu a pojd' do sednice, musíš tatíkovi česky vyložit, co mu povím.“ Neméně než Přemysl byl i tatík Houška návštěvou jeho udiven.

„Nu, znáte mě, jsem Gimpl, služebník milostpána fabrikanta Bretschneidra,“ vykládal německy a Přemysl po něm česky. „Za mnoholeté věrné služby mě milostpán jakož odměnu propůjčuje zdarma, bez haléře nájemného, užívání hospodářstvíčka Narrenwitz. Tak tedy spravuji to hospodářství, mám na to tři chlapce jako mladé sosny. Nejstarší, Jakob, říká, že má doma málo práce a dlouhou chvíli; chtěl by jinam trošku na zkušenou; obzvláště by rád, aby jej někdy milostpán mohl

posílali s všelijakým pořizováním do Prahy, kde jeho pan syn Lothar studuje. A to mu není mužná, dokud se nenaučí česky. On, Jakob, udělal by všecko na světě, je silák, skály by rozmačkal mezi prsty; ale jazyk se mu na vaši českou řeč ohýbat nechce, ač by rád; na tohle je tupý jako špalek. Dost rozumí, ale promluvit nedovede! Co byste tomu řekl, kdybych vás požádal, abyste si jej vzal na nějaký rok sem k sobě, a vašeho Pšéémysla dal výměnou k nám? Ty umíš obě řeči,“ obrátil se Gimpl k Houškovu synkovi; „mohl bys někdy jako pánuv poslík do Prahy k jeho synovi; nu, chtěl bys k nám?“

„Tatínku!“ tiše a prosebně ozval se Přemysl po česku, ale Gimpl mu četl z tváře, co zářící, roztoužený jeho pohled pověděl lépe, než by mohla všecka jeho německá slova.

Houška neodolal. Výstražný hlas vnitřní mu sice šeptal, aby neodevzdával synka cizím rukám, kterým nedůvěřoval, ač sám nevěděl jasně proč, ale rozum mu namítal otázku: jakéž by tu mohlo býti nebezpečí? A není-liž pro mladého hochu skutečně spotřebou i prospěchem, aby se obrousil a poučil zkušeností ve světě?...

„Oba hoši si toho přejí a vy také,“ pravil konečně Houška Gimplovi: „Udělejme tedy pokus, bude-li to skutečně jim i nám k užitku. Na rok tedy!“

Gimpl souhlasil, jeho mladý velikán vesele se zubil a Přemyslovi se zjasnilo čelo tak dlouho, dlouho zachmuřené.

Hled prvního dne, když Přemysl s domovem se rozloučil a na jeho místě Jakob se svým rancem se uhostil, dobře postřehl Houška, jaký to byl rozdíl mezi tím hranatým, prostým Němcem a jeho synem, nasáklým baživostí po něčem zvláštějším, vyšším a, jak sne otci zdálo, panštějším.

Zatím Přemysl brzy poznal nový svůj domov „na rovince“, kterýž název si Němci předělali na Narrenwitz. Políčka „na

rovince“ byla malá, proti širým pozemkům otcovým nepatrná; nedivil se, že obrovitému Jakubu zde bylo málo práce; vždyť sám nevěděl, čím vyplnit den, leda úklidem v domácnosti, když mladší dva Gimplové na práci polní sami stačili; byli to ještě jen kluci, ale bylo znáti, že z nich dorostou též takoví Jakobové.

Kdysi při uklízení vypadl mu z kapsy Gimplova kabátu složený, potištěný papír, na němž bylo něco červenou hrudkou poznamenáno. Byl to aršík nějakého německého časopisu, na jehož přední stránce v jakémsi článku jméno „Hauschka“ Přemyslovi téměř skočilo do oka. Zvědavě hltal řádek za řádkem – a trnul. V utrhačném zlovolném článku nepojmenovaný hanopisec chrlil spoustu potupy na občany české, vytýkáje jim nedostatek veškeré vzdělanosti a nejhrubší nepochopení vyšších zájmů kulturních, jak mravních, tak i uměleckých. Jako praví barbaři Čechové surově prý i ve vlastních dětech ubíjejí talenty, jestliže někdy příroda omylem jim je uštedří.

Za příklad takového nelidství uvedeno jednání statkáře Hauschky v Č., boháče prý, který svého syna brutálně nutí k sprosté sedlačině a tak ničí fenomenální talent hudební, jímž hoch se dle úsudku znalců osvědčuje ve hře na harfě. Není-liž to skandál, který vydává o zaostalosti české společnosti zahanbující svědectví? Teprv německý Mecenáš musel se pokusit o záchranu českého toho talentu, jenž by mezi svými propadl záhubě...

Přemysl trnul na duchu i na těle, prodrav se tímto hanopisem jako bujným houštím trní až ke konci. Byl omráčen, nejsa si vědom, co vlastně si o tom šeredném útoku na otcovu čest a otcovo jméno myslí. První myšlenka, kterou si ujasnil, byla: „To způsobil Franci Rettich, nikdo jiný! To jsou jeho slova: barbarství, skandál, talent – ano, ano, jen jemu jedinému jsem řekl,

že sedlačím, protože otec to má za nutno... A teď – kdyby se taťnek o tom dozvěděl, kterak by snesl takovou ránu? A co by si pomyslel o mně? Že snad jsem dal podnět k takové hanebnosti!“ A zoufale štván obavami, utekl se v tísní své do nejbližšího lesíka, jak činíval doma. Tam znova se rozpomínal na každé slovo jedovatého článku. Rozuměl mu zcela, jen jméno „Mecenáš“ dělalo mu vrtochy. Kdo to asi jest, ten pan Mecenáš? A kterak že zachránil jeho talent? Ale hlavně kterak se přesvědčiti, ví-li otec o tom svém zahanbení či neví?

Přemysl vrátil se z lesní toulky bled a rozrušen a nesípal do samého rána. Ale nastalý den mu přinesl úlevu. Gimpl ho zavolal do sednice a tam se s ním dal do důvěrných výkladů: „Ty, Pšéémysl, jsi rozumný hoch, ne takový divoch jako mí kluci; s tebou možno mluvit jako s moudrým. Nu, bez okolků: není tu pro vás tři dost díla; ti mí dva raraši to zastanou, a tebe je škoda, abys tu mařil mladý čas. Mohl bys jinde více se naučit a něco si vydělat. Chtěl bys, chlapče, na nějaký čas jít sloužit do Prahy?“

„Do Prahy?“ křikl Přemysl, vyskočil a chytil se oběma rukama za hlavu, jako by mu chtěla prasknout radostným překvapením. „Nu arcí povídám, že do Prahy,“ spokojeně to potvrdil Gimpl.

„Víš, že našeho pána syn Lothar jest tam na studiích; také tam za ním poslal pan Bartha z Erlenbachu svého syna Wolframa a jeho pan správce Bokk svého Frice. Ti tři mladí pánové se ubytovali pohromadě na nějaké prázdné maličké ville, kde potřebují někoho, kdo by hlídal dům, trochu pořádal zahrádečku, v bytě uklízel a pánům sloužil; víš, milostpán by rád, aby to byl mužský. Tys k tomu jako stvořen, má žena si tě nemůže dost vynachválit. Mladý Bokk tě zná a pan poručík Rettich také. Oba řekli pánovi, že miluješ hudbu a rád bys

se učil na harfu; pán řekl, že by ti tedy platil učitele, a také bys si směl ze skladu nástrojů harfu vypůjčit na pánovy útraty...“

„A Jakuba byste hned vzal tatínkovi?“ zarazil se hoch. „Jakob zůstane, kde jest, o to se nestarej,“ zakončil Gimpl rozmluvu a odešel.

Přemyslovi bylo jako v omámení, jako ve snu, jako v pohádce. „Tolik jsem se na Franciho zlobil za ten jeho spisek, a on chtěl mému štěstí, on mé štěstí opravdu způsobil! Jak jsem mu křivdil! Jen aby mi tatínek nyní nebyl na odpor! Jan aby se zaradoval se mnou! Až mu povím, že pan Mecenáš Bretschneider – – Teď již vím, co je to za divné jméno: Mecenáš. To nejspíš jest asi jako Mikuláš, ten také byl štědrý. Ale tatínek o všem vědět musí, nesmím mu utéci jako nějaký nezdar...“

Po večeři, když dal Gimplovým dobrou noc, nezalezl na seník, kde nejraději přespával, nýbrž do stinného koutu v sadě, kde čekal, až tma ještě zhoustne. Pak se tiše vykradl ven a dlouhými, rychlými kroky pustil se na cestu k Čejkovicům. „Toť by bylo, abych nedorazil do osmi hodin tam i zpátky. Chvátať, seč mu stačil dech; věděli, že by potřeboval o dvě hodiny více času na to.“

Hvězdy se nad ním třpytily jako perličky, ale měsíc nesvítil a tma byla téměř neprůhledně černá. Když hádal, že má již dobrou půli cesty za sebou, spatřil v temnu se lesknoucí rybník, kterého cestou k Čejkovicím nebylo; poznal, že zabrán v jásající své myšlenky nedával dosti pozor na pěšinu a spletl si ji na rozcestí v lese. Dal se do běhu nazpět, doběhl na křižovatku zpocen a schvácen, ale když se rozhlédl na místě již známém, spatřil s leknutím, že se na východě slabounce pobělavá bezbarvý pruh, jako první znamení, že se úsvit blíží.

Již nelze pomysliť, že by v čas překonal cestu tam i zpět, tak unaven a zmožen, jak již byl. „Snad by mně kratičký odpočinek dodal zase síly, že bych přece...“ pomysliť a vrhl sebou na širokou mez; ruce pod hlavou, oči ve blednoucích hvězdách, na chvílenku chtěl uvážit, má-li raději zanedbatí povinnost řádného syna k otci či promeškati své štěstí... A pojednou se matným jeho myšlenkám ohjevila Praha v báječném lesku a kráse nevídané, a vypůjčená harfa zazněla mu v představách andělskými souzvuky... usnul, zdál se mu zmatený přízrak Prahy a štěstí, a když se probudil, bylo jasné jitro. Úprkem přeběhl zbývající kus cesty „na rovinku“ a byl rád, že; u Gimplů nezpozorovali, odkud se na dvoře vzal.

„Proč jsi tak uprášen a umazán?“ pozastavil se Gimpl; „což jsi tak brzo již někde pohraboval? Nech všeho, umyl se a vyčisti si šat! Co by si pan Bretschneider pomysliť, jakého mu to přivádím lokaje!“

Ovšem Přemysl uposlechl, a když se blížila ustanovená hodina, rozloučil se s hospodyní i s chlapci a vykročil po boku Gimplovu ze dvorku. Pojednou se Gimpl k němu otočil s připomenutím: „A kde máš svůj ranec? Svázal’s jej pro Narrenwitz nebo pro Prahu?“

„Já jsem chtěl –“ zajíkl se Přemysl. „Aby tě rohatý -!“ odsekl Gimpl, rázně obrátil a sám přinesl hochovi jeho ranec. „Tu máš!“ a strčil mu jej do ruky. „A nenadělej zbytečných řečí! Pán je tuze milostivý, ale od rázu. U něho jedno slovo stačí k dobrotě i k hněvu,“ poučil Přemysla, když byli již ve dvořetovárny a u pánova sídla.

Přemyslův Mecenáš se nikterak nepodobal Mikuláši. Byl to bezvousý, v obličejí scvrklý mužik, jenž se zdál zvláště malý, jak tu stál s rukama v kapsách a se shrbenými rameny. Přemyslovi se pojednou zdálo, že umí velmi, velmi málo němec-

ky, když pracně koktal své poděkování za pánův milostný vzkaz; ale pán mu nedal dořečnit: „Zkrátka nabízíš se k službě mému synu do Prahy. Povinnosti poznáš. Za to dostaneš učitele, půjčenou harfu, ročně šaty a boty, na stravu čtyry koruny denně. Máš s sebou, čeho potřebuješ? Za půl hodiny jedeme.“

„Uctivě děkuji, milostivý pane, ale chtěl jsem prosit –“ „Co ještě?!“ osopil se pán, „honem, krátce!“

„.... abych směl ještě s otcem se jít rozloučit – a odjeti až zítra...“

„Zítra, zítra! Takhle začínáš?“ rozzlobil se malý milostpán. „Pojedeš dnes anebo nepojedeš vůbec. Musím jeti dnes a ty musíš dovézt mého Tyrasa, protože mi ho do první třídy nevezmou. Pojedeš tedy?!“

„Pojedu, milostivý -.“

Ale již byl milostpán ve vedleším pokoji a zavřel dvéře. „A kdo je to ten Tyras?“ ptal se zaražený Přemysl. „Velikánský pes, pánův miláček,“ poučil jej Gimpl; pojd', seznámím tě s ním, aby ti přivykl a snad tě nerafal.“ Dovedl jej na dvůr, s lichotivou opatrností jej doslovně představil obrovskému huňáči, který prokazoval Gimplovi všecy psí zdvořilosti, ale na Přemysla z počátku nevráživě vrčel, dokud mu Gimpl nedomluvil a ho nepřiměl, aby hochovi podal pracku. Pak již Tyras pochopil, že Přemysl k němu přichází jako přítel, a dle toho se k němu choval.

„Nic platno, musím tatínkovi již jen ve psaní vyložiti hotovou věc,“ myslil si Přemysl, když odjížděl k nádraží a uslyšel na rozloučenou slova Gimpla: „A ty Pšéémysl, vzpomeň si někdy na Narrenwitz!“ Seděl na kozlíku vedle kočího, Tyras v kočáře vedle pána.

V nádraží postaral se pán sám o sebe a svá zavazadla, odevzdav Přemyslovi Tyrasa a jízdní lístek jejich; překvapen vstou-

pil pak hoch se svým svěřencem na místo jim vykázané na voze s ohrádkou ze silných latí, kde byli jim spolucestujícími tři volečkové a dvě kravky. Ta zvířata připomínala mu po celé cestě venkov, domov, a připadalo mu, jako by nebylo bez významu, že se za svou tužbou ubíral v průvodu jejich; snad jest mu souzeno, aby se mu sedlačina všude a na vždy věsila na paty jako stín. osudný, snad jí neunikne nikdy, již nikdy a nikde, snad hrouda z ornice všady se za ním povalí, byť před ní sebe překotněji utíkal pryč, bez požehnání otcova i matčina?!

Z rozjímání toho vyprostil jej dlouhý hvizd vlaku. Vystoupiv z dřevěné ohrádky ubíral se ku předu, kde se cestující z vagonů hrnuli k nádraží. V tom zazněl jiný, slabší a kratší hvizd, při němž Tyras radostně zaštěkal chtěje se Přemyslovi vši silou vytrhnouti, ten však jej pevně držel na řemínku a než by jej pustil, dal se jím táhnouti, kam pes chtěl. Tam stál již milostivý pán, poplácal Tyrasa na pleci a kývl na nosiče stojícího poblíže. „Toho mladíka dovedete na místo dle této adresy.“ Podal mu lístek a několik korunek. „A ty, hochu, ať neřekneš nikomu ani slovíčka, že jsem dnes byl v Praze! Ale hned zítra a pak každý týden mi budeš psáti, jak se Lotharovi vede, jak se s přáteli svými baví a co dělá. Lothar nemusí o tvých psaních vědět. Tu máš na potřeby, které zúčtuješ.“ Vstrčil mu něco do kapsy u kazajky a doložil po česku: „Nešlo-li by ti to po německu, můžeš psáti třebaš česky; já také rozumím.“ – Kývl rukou, a sotva že Přemysl měl čas smeknouti, již se mu ztratil v houfu pán s Tyrasem.

Průvodčí dovedl Přemysla k cíli. Zazvonil; a když se v okně objevila mladá mužská hlava, pozdravil a odešel.

„Hned, Pšéémysl, hned!“ volal s okna hlas a hlava zmizela, Přemysl však v tu chvíli se upamatoval, že ta tvář v okně ná-

ležela Fricovi, synu panského správce z Hejnavy, a skutečně Fric mu přišel otevřít a na jeho pozdrav odpověděl: „Pozdrav Bůh, Pšéémysl, čekáme tě! Tys tedy náš famulus, kterého nám pan Bretschneider posílá. Druzí odešli, byla jim dlouhá chvíle čekat na tebe. Teď si také vyjdu, a ty zatím hlídej dům, než se vrátíme.“ A již popadnuv klobouk, hvízdaje si, pospíšil pryč, také ven na svobodu.

Podřimoval, když po půlnoci přišli. Nezazvonili, otevřeli si sami a za hluku hlasů a kroků hrnuli se nahoru. Přemysl honem oblékl kazajku a šel za nimi, aby se jim ohlásil a otázal, mají-li proň rozkazy. Zaklepal na dveře, pak opět a opět, ale tři rozhorlené hlasy přehlušily jeho klepání.

„Kolikrát jsem ti říkal, abys toho zlořečeného karbanu zanechal,“ rozuměl Přemysl známému hlasu Fricce Bokka; „mohl bys se stydět, Lothare! Jest to sprosté obehřávat jeden druhého, v kartách o peníze.“

„A jest to skrblické a hloupé,“ odsekával napilý Lothar, „přečhytračovat jeden druhého v nuzácké hře šachové pro mizerné nic. Aspoň takový velmož jako Wolfram von Erlenbach neměl by nekavalírsky zapínat kapsu vůči přátelům jako ten držgrešle Fric.“

„Což ty,“ oplácel Wolfram, „ty můžeš rozepínat svému papá kapsu na kavalírské hry, vy máte fabriku na kapitály a velkostatek Narrenwitz.“ „Ještě posměch za neštěstí!“ plačtivě mu vyčítal Lothar; „víš, že jsem mnoho vypil a mnoho prohrál a nemáš pro mne citu! Půjčíš mi ty tři prohrané stovky či nepůjčíš? Kde je přátelství? Víš přece, že jde o mou čest a o můj život!“

„Ani dost málo! Cti nemáš a života nedáš, strašpytle,“ t'al jej Wolfram.

„Oho!“ hájil se Lothar; „když jsem dlužen Francimu, ten nedopustí nic a hned hrozí soubojem –“

„Mlčíte?!“ okřikl je Fric dosud tichý. „Což jsem vám neřekl, že máme v domě nového sluhu? Ten tu není pro darmo a kdo ví, snad poslouchá váš rámus za dveřmi....“.

„Hlavu mu srazím!“ zahřměl Lothar, roztáhl dvěře, ale venku v prázdnou a tichu ani posměch bosých nohou se neprozradil.

Tak se hned prvního večera Přemyslovi naskytlo, co pánovi psáti, ale nezaradoval se, že se mu tímto způsobem obohatil obsah povinného zítřejšího dopisu.

Páni ráno pozdě vstali a vypravili se k snídani; že jist v pokojích jakýs lepší pořádek, snad ani nezapozorovavše. Jen Fricovi bylo na očích znáti, že si všeho všímá.

Přemysl až do samého poledne dodělával ještě pánem úklid; ve dvou pokojích umyl podlahu i okna, pak očistil pošpiněný nábytek a potěšil se, jak to tam hezky vyhlíželo.

Po poledni mu zbývalo umýti okna v pokoji Lotharově. Byl ještě v práci, když přišel Lothar domů. „Pospěš si, Pšéémysl, čekám návštěvu.“

„Hned, hned budu hotov,“ jistil úslužně, ale v tom již návštěva bez zaklepání se hnala do dveří.

„Servus, Lothar!“ zavřeštěl známý hlas, „jdu si pro své tři stovky! Máš? Dáš?“

„Mám, dám, vypial se Lothar a: hodil tři stovky na stůl.

„Jak jsi k nim přišel?“ žasl Franci a shrábl peníze pochvatem, aby snad zas nezmizely. „Kdes je vzal?“

„Tady,“ pyšnil se Lothar, počukáváje na svou náprsenku.

„Ale vždyť -“ pochybovačně namítl Franci „vždyť lžeš, knoflíčky jsou na svém místě!“

„Bodejt' že! Skvosty jsem prodal a smeti koupil k vůli tobě,“ hodil mu Lothar. „Tak jsi mne okradl, šíbale!“

„Můžeš podruhé obrátit zas ty mne. Jsme synové fortuny a bratři; podejme si pravice.“

V tom seskočil Přemysl s okna do pokoje, a teprv nyní si ho Franci určitě všiml. „Vidíš, Pšéémysl!“ naparoval se Franci, „kdy- bych na, tebe nebyl upozornil pana Bretschneidera byl by z tebe skoták. – Servus, Lothar! Já zas jdu.“

„Jdu s tebou,“ odvětil Lothar, a Přemysl je oknem zahlédl, jak pěkně zavěšení paží v paži odcházeli, – snad zas někde se obe- hrávat.

Byl krásný den podzimní a Přemysl pln touhy, jít se podívat aspoň na kousíček té vytoužené, vysněné Prahy, po níž se natesknul tolik roků.

Když se pak ráno ve svém úzkém pokojíku probudil Fric Bokk, vešel k němu právě Přemysl. Fric se ho zeptal: „Nemrzí tě služba? Jsi zde spokojen mezi námi?“

„Jak bych nebyl? Vždyť se mi zde prokazuje tolik dobrého a zí- tra mi sem přinesou harfu, a učitele na ni dostanu!“

„Harfu?“ opakoval Fric s podivným, veselým výrazem hlasu i tváří. „Nevěřil jsem, že opravdu... Přeji ti, abys měl z té harfy radost neustálou... Přeji ti, hochu, upřímně štěstí.“ Řekl to vlídně, ale jaksi smutně.

Harfa se šťastně přistěhovala do Přemyslovy komůrky, kterou si blažený obyvatel vybítil, urovnal, několika květinami za oknem a zrcátkem i chvojí na stěně vyšňořil, že se za ni nemusel stydět. S nosiči přišel starý pan útle rostlý a velmi pohyblivý, bílých kučer a žhavých, černých očí, jménem Enrico Melagrana, bývalý kapelník vojensky, poněmčilý Vlach, jenž si k stáru liboval v soukromém vyučování hře na rozličné nástroje; poručík Franci Rettich jej doporučil Bretschneiderovi pro Přemysla. Pan Melagrana nebyl vynikajícím mistrem, ani zá- půjční harfa nebyla jakosti znamenité, ale pro pojmy Přemys-

lovy byl učitel i s nástrojem skvělou dokonalostí Na vrcholu nejkrásnějších svých nadějí oddával se hoch celou duši kouzlu jejich, nechat mu šlo učení těžce a zvolna, téměř jako by ani nepokračovalo ku předu.

Při tom poznával Přemysl Prahu, vnímal žíznivou, otevřenou duší její krásu, slávu jejich památek, čilý ruch jejího života a tušivě počínal chápati význam jejího, snažení; psával zprávy otci o tom všem, oplývající nadšením, zvláště když uviděl národopisné museum a probudil v otci krásné. dávné vzpomínky na jeho starou lásku na národopisnou výstavu.

„Něco málo přes dva roky se teprv učíš; toť při harfě jako nic! Jde to vždy pomalu, a pak najednou jest tu výsledek,“ těšival signore Melagrana svého žáka, když někdy trochu malomyslně.

Hůře však bylo, když došla zvěst, že Jakub Gimpl, o rok starší než Přemysl, byl povolán k odvodu a odveden k vojsku, „Teď mě jistě tatínek povolá domů místo Jakuba,“ zachvěl se Přemysl. I sukovitým, starým Gimplem to otrásl. Postěžoval si milostpánu svému.

„A to jsi nevěděl, že takový lamželezo neujde vojančině? Vždyť bylo v mém plánu a čekal jsem to.“

„Jakub tam tak rád pracoval, milostpane, a snad by si její byla dcera vzala, aby nemusela s jiným z otcovského statku pryč.“

„Na to právě čekám, aby přišla pryč, a Jakob také pryč. Na něj již došlo. Pšéémysla držím pevně na udici v Praze, starý Houška churaví, jeho žena také, syn krejčí je mrzák, ten druhý je blázen harfenista. Jakob jim odejde, dcera se vdá, statek bude bez hospodáře a bez pracovních rukou. Nějaký najatý pacholek ho neudrží. Přejíde na buben. To já chci a to se stane.“

„Ba, milostpane, také si to myslím. A milostpán lacino koupí.“ „I kdybych koupil draho! Nechtějí mi ti paličáci přenechat kousek mizerné pastviny u Schovávačky, za to musím dostat krásné pozemky Houškovy. Potřebuji jich na osadu pro naše lidi, pro německé lidi. A ty se starej, ať Houška pořádného chasníka nedostane! Ať mu statok před očima hyne! Ať tam není dělných rukou! Víš jak do toho.“

„Ale milostpane, kdyby se Houškovi Pšéémysl vrátil? Tomu já zabránit nemohu!“

„Ale já mohu. Za rok půjde k odvodu on, Pšéémysl! Neproklouzne. O to se postarám já a Franci Rettich. Až bude Houškův statek můj, usadím tě tam jako správce, ovšem jen za slou žíš-li si toho.“

Od té doby přestal se Lothar Přemyslovi posmívati. „Šlaka, ty brnkale! Začínáš dělati nějaké pokroky! Bude z tebe ještě famósní chlapík!“ Také signore Melagrana projevoval mu svou spokojenost; a Přemysl netušil, že ta chvála jest léčkou, nalíčenou dle rozkazu pana Mecenáše Bretschneidra.

Pro Houšku byl odchod Jakubův ovšem velkou ztrátou, ale horší rána dopadla naň, když obdržel poštou od neznámého zasílatele německy tištěný aršík a mezi řádky v něm vepsaný český překlad. Byl to týž hanopis, ve kterém jej nepodepsaný útočník postavil na pranýř jako barbara, jenž by v synu svém ubil skvostný talent, kdyby německý Mecenáš nadaného jinocha se nebyl ujal. Ubohý otec měl ještě tolik síly, že list ten roztrhal na drobné kousky, jež vyhodil oknem do dujícího větru, pak ale sklesl bez vědomí, a churavost jeho nabyla povahy nemoci velmi vážné. Následkem toho Jenička svému Toníkovi odřekla sňatek již na určito smluvený a Toník vzkázal jí v odpověď, že jest tolikaletých odkladů již syt a s jinou dívkou se ožení.

„Nebudu k synovi tyranem, nebudu mu méně dobrého přátel než ten cizí Němec Mecenáš. Nepište Přemyslovi nic o tom, jak jest u nás zle a jak by ho zde bylo zapotřebí.“ To byla první slova, která promluvil Houška, jakmile jej vzkřísili z bezvědomí. Zůstal ochromen na pravou stranu těla.

Jenička s těžkostí našla potulného čeledína, pijana a lenivce, který bral, co mohl, tak že nestačila ho hlídati, jako Prokůpek sotva stačil mu platiti.

A Přemysl, zvěděv pouze, že tatínek stále churaví a že nový chasník nenahradí Jakuba, pilně cvičil se na harfě týden po týdnu, měsíc po měsíci, kolébaje se na obláčcích budoucí slávy.

Až kdysi vyhledal si jej krajan Vojtěch Šťastný, zatím již doktor práv. Vyslechnuv o'd Přemysla vše, co se ho týkalo, pověděl mu také vše o jeho domově. „Bylo by tam vrchovatě třeba věrného syna a pilného hospodáře. A ty, Přemysle, narozen na svém, lokajuješ cizákům, nechce se ti zachovati ten dědičný kus české otčiny!“

„Což hrouda je všecko?“ odporoval Přemysl.

„Ukaž, co umíš! Zahraj!“ – A Přemysl zahrál – jako neschopný, ale domýšlivý žáček.

„Dost!“ řekl Vojtěch vzrušen a rozlítostněn; „Tys na strašném omylu a hřešíš, vzpamatuj se! Nic mi neodpovídej a uklidni se! Jenom přijel, zde ti dávám vstupenku – přijel zítra do našeho spolku, budeme tam míti hudební večírek, náhodou zahraje tam také slečna Nováčková, harfistka z konservatoře právě vyučená; přijel si ji poslechnouti a přesvědčíš se sám, co musí umět řádný žák na harfu ve tvých letech, chce-li pomýšleti na dráhu uměleckou!“

Více Přemysl neslyšel, ohromen a ohlušen slovy Vojtěchovými, znějícími mu téměř jako rozsudek smrti. Jako zmámen

byl příštího dne až do večera; pak se oděl do nejlepších svých šaty a spěchal. se svou vstupenkou, kam byl pozván za účelem tak osudným... Pozdě večer vrátil se okouzlen, ale zdrcen, s poznáním zázraků hudby nebeské, ale s tebe shozen na tvrdá, zanedbaná Lada, kde si měl vyorávat novou brázdu k setbě budoucích svých dnů a let.

Vrátiv se do své komůrky, propadl tak mocnému žalu, že mu neodolal, ale šakal jako dítě. Nezpozoroval, že se otevřely dvěře a někdo do komůrky vstoupil.

Byl to Fric Bokk. „Co se ti stalo?“ ptal se udiven. A Přemysl prudkými, přerývanými slovy vyvzlykal mu příčinu svého žalu. „Já nešťastný bláhovec, neměl jsem ani zdání, jak na harfu musí hrát umělec! A já jsem uvěřil ve svůj talent! Všichni v Hejnavě jej uznávali a chválili! Věřili jste v něj, či jste lhali?“

„Lhali, Přemysle, a já s nimi také,“ přiznával se Fric zblednuv a sklopiv zrak; „Lhal jsem ti s nimi a hřešil na tobě s nimi. Stydím se za sebe a prosím tě, abys mě neproklínal, že jsem držel s nimi, když si šašky z tebe tropili... Podáš mi přece rulu na usmířenou?!“ Přemysl podal ruku zahanbenému kajicníkovi, sám též kajicník zahanbený a lítostivý.

Když se pak chystal opustit službu svou pražskou a, očekával nemilostnou důtku za zdvořilou svou výpověď, byl překvapen a udiven, že jej pán propustil zcela vlídně a beze vsí výčitky. S ulehčeným srdcem vydal se k domovu, nemaje ani potuchy, že jest již postaráno, aby nehospodařil dlouho na, statku svém otcovském: Sotva se tam rozhlédl mezi svými a ubohého otce poněkud potěšil, urychlil sám osud zdar Bretschneidrova plánu.

Na srbské půdě zavražděn nástupce rakouského trůnu i vypovězen, Srbsku boj, z něhož se rozbořila strašlivá, vě-

kopamátná válka světová. Rychle sháněny staré i nové bran-
né síly, Přemysl povolán k odvodu, a zcela, jak milostpán Bre-
fischneider Gimplovi předpověděl, nic nebylo platno, že ne-
mocný Houška syna na statku nutně potřeboval; tříletá služba
jeho pražská posloužila za svědectví proti němu. Těžké bylo
loučení jeho s domovem; když pak zkroušený otec jej oknem
viděl odcházejícího s ostatními branci, zabědoval si v myš-
lenkách: „Nešťastný hoch dříve sloužil cizákům svýma ruka-
ma, za to nyní jde sloužit krví svou tyranům a vrahům našim.“

Rozzuřily se vzteklíce války na bojištích vzdálených, ale
v celé české zemi počínali si nenávistníci českého národa
buď jako dobyvatelé neb již jako vítězové nad poraženými
soky a roby. Ze spolenectví Rakouska s velkoněmeckou
mocností pyšně slibovali si triumf nad celou Evropou
a nepochybovali, že patou železnou zašlápnou český národ
jako červa; netajili se chtíčem vyhubiti český živel a odvážně
do něho vráželi klíny němectví, nasazovali své pošťvače, po-
máhače i námezdníky všude – i v Čejkovicích.

Při nedostatku pracovních sil, jichž množství ubylo vojen-
skou službou, nebylo těžko zaplaviti české krajiny lecjakou
úplatnou chasou, prohlásí-li se! za Němce a vymáhati pro její
děti školy německé. A násilí vojenské vydíralo plodiny, dobyt-
čata i píci, špejchary se prázdnily, role pustly, drahota rostla,
z bídy a hladu těžilo lichvářství cizáků i zvrhlých našinců.

A vedle bídy vypínala se nádhera nepoctivých zbohatlíků,
vedle nářku opuštěných vdov a sirotků hýřila požívačnost sob-
ců, zpanštlélost se pyšnila nad poctivou prostotou, pletichář-
ství vtíralo se na místo pracovitosti; mravní šereda vražedné
války vyloudila si ohlasy v obecném životě.

Přemysl uzřel a prožil všecky hrůzy války zcela z blízka, ale
nade všecky příšernosti a útrapy nejkrušnější byla ona doba,

kdy byl nucen sloužit pod velením svého starého známého, Franciho Retticha, již nadporučíka. Zuby skřípaje musel na ta hleděti, kterak mladý ten lotr české vojáky týral, ponižoval, podezřívával a udával jako zrádce, jakmile u nich vyslídil nějakou známku českého smýšlení a slovanského citu; ano byl toho svědkem, jak horlivě se Rettich přičinil, aby pět českých vojáků, které udal jakož osnovatele obmyslené vzpoury vojenské, bylo oběšeno. Konečně si Přemysl pokládal za štěstí, že byl raněn a dostal se do nemocnice; po vyléčení znova přišel do bojů, znova byl raněn a léčen, konečně přidělen k službě nemocniční, kdež si získal nákazu, po níž dlouho se potácel mezi životem a smrtí, až vyváznuv z nebezpečí, sláb a zbídačen byl propuštěn na dovolenou.

Ubíraje se domů nevěděl, co vše se tam za čtyřletého trvání války asi událo, neboť dopisy, které z počátku pravidelně vyměňoval se svými drahými, později skoro všechny bloudily a buď se nad míru opozdovaly neb ztrácely.

Přijel večerním vlakem a ubíral se známou cestou k rodišti svému. Kráčel, seč byla síla, a hluboce dojat vítal se s místy mile známými. Tu došel ke kaplička u pěti borovic, a pojednou mu bylo, jako že jest ta kaplička dávnou jeho důvěrníci; zatloužil zvěděti, zůstala-li mu tam i jeho harfa věrnou. Sáh pro klíč, otevřel si, hmátl za oltáříček – a skutečně vytáhl harfu, tu družku své mladosti, jejích tajností a bludů.... U jak nevinnými, prostými se mu jevily ty bludy proti zločinům, jichž svědkem byl po čtyři léta války!

Noc byla podmračná, černá, avšak i slep byl by šel jistým krokem k domovu, nesa si harfu až do dvora otcovského. Radostné psí kňučení jej přivítalo a huňatý Černouš, věrný hlídač, radostně obskakoval dávného přítele. Přemysl zastavil se u zavřených dveří a s bušícím srdcem sáhnul

do strun, zanotoval tichým zpěvem: „Kde domov můj? Kde domov můj?“

Rozlétlo se okno – a na přivítanou rozkřikl se zlostný, hrubý hlas po německu: „Opovážlivá láje! Marš odtud, noční tuláku! Ještě i v noci, ty ničemo, obtěžuješ lidi žebrotou? Hůl na tebe –“

„Budte zticha!“ křikl Přemysl; „kdo pak jste vy a co tu děláte, že si tak zhruba troufáte na mne? Jsem zdejší syn, Přemysl Houška –“

„Aj Pšéémysl! Vítám tě z vojny! No, nepoznáváš starého Gimpla? Tatíka tu nehledej, teď já tady bydlím, jsem tady správcem, pan Bretschneider najal celý váš statek, hynulo to, hynulo, milostpán pomáhal půjčkami, ale konec konců –“

„Pro živého Boha!“ zděsil se Přemysl; „a kde jest otec? Kde jsou naši?“

„Pán jim z dobroty ponechal kvartýr po nebožce Fišerce, na Schovávačce. Tak se tam jdi vyspat. Pšéémysl! Dobrou noc!“ A okno se hlučně zavřelo.

Přemysl šel jen Černouš jej vyprovodil ke vrátkům. Měsíc vysvítil z mračen a hle – na otcově roli se objevilo šest dřevěných baráků – příbytků to s chlívky a kurníky – Bretschneiderova osada...

Zvolna dotáhl se chodec na Schovávačku; nechtěl tam v noci burcovati; usedl na práh a umdlen usnul.

Ráno jej matka, Jenička i Prokůpek uvedli k otci. Dnové jeho byli sečteni. Chvillemi poznával své lidi – a zase blouznil.

„Jsi doma, můj Přemysle Havlíčku? Načekal jsem se – a kdybys věděl, jak mě Němci zhanobili! – Bylo zle, ale teď je krásně – – tys doma, náš, budeš pracovat na svém! Podívej se, máme svou výstavu. Hleď ty pěkné čepečky babiček! Vidíš – ty opasky vykládané? – Fěrtůšky – tady celá sednice,

pajmáma v ní – tady můj dědeček v brslenkách – dědečku, jsme ve svém, na svém! – Dudáček u chaloupky – proč nehraje? Zahraj! Poproste ho, ať mi zahraje pěknou českou...“

Polit slzami, přistoupil Přemysl k harfě a zahrál, jak dovedl, i za- zpíval chvělým hlasem: „Kde domov můj?“ Když dozpíval, ležel otec klidně s úsměvem na tváři – a nedýchal. Matka po starém, zbožném obyčeji otevřela okno, všichni přítomní poklekli u lože a Přemysl v duchu přísahal, že bude věren té své roli dědičné, jak umírající otec mu kázal.

V tom zazněl do ticha nezvyklý šum a hluk. Pocházel zdola ze vsí, i bylo rozuměti v bouřlivém volání jen slovům: „Sláva, Vítězství! Ať žije česká země! Ať žije svoboda! Sláva legiónářům! Sláva české republice!“

Byl to den 28. října 1918. Šťastný záhy přijel se slavnou zvěstí. Bojíte se, že Češi za všecko příkoří, za všechny nespravedlnosti budou opláceti zaslouženou odvetou, Němci v době té, pro ně úžasné, zkrotli jako všude, tak i v Čejkovicích. Pan Bretšnajdr, chtěje se zabezpečiti proti nemilým možnostem „v tom českém hnízdě“, dal vrchosti rozebrati a odstěhovati svou osadu baráků, ba svolil, aby oboustranným dohodnutím nájemní smlouva jeho s nebožtíkem Houškou byla zrušena. Báł se dokonati své dílo a vyrvati český ten majetek z rukou dědiců v době, kdy se od vítězných Čechů očekávalo přísné účtování s Němci. Vzdal se prozatím svých plánů na německý průkop do netknutě českých Čejkovic, ale ponechal si tam byť na kamenité stráni – svou Schovávačku, aby v ní mohl usaditi nějakého svého hlídače... a takové schovávačky jsou i v jiných ryze českých krajinách; pozor na ně! — —

Pozvolnou, vytrvalou, rozvážnou prací usiloval Přemysl poctivě, aby mohl nahraditi, co zanedbáno, zvelebiti svou rodnou půdu, zapraviti dluhy, zachrániti vše. Šlo to z dlouha, ale

šlo to trpělivým přičiněním přece, i když Jenička ze statku ubyla. Odešla přec jen za miláčkem svého srdce, za svým Toníkem, když záhy ovdověv požádal ze staré lásky po druhé o její ruku. Mohla odejít klidně, neboť se našla za ni výborná náhradnice, Šťastných Lenka, která za kolikaleté Přemyslovy vzdálenosti z malé holčice dospěla v roztomilou dívku a vzdělanou ženušku i hospodyňku, již po boku Přemysl od-
dal se celým srdcem požehnané práci pro své a na svém.